

Ny grønn strømpolitikk

Klima- og naturkrisa er vår tids største utfordring og oppgave. 2024 var det varmeste året registrert noensinne, og det første året som var 1,6 grader varmere enn førindustrielle nivåer. Gjennom Parisavtalen er det internasjonale samfunnet og Norge forpliktet til å begrense den globale oppvarmingen til 1,5 grader. Parisavtalens mål er ikke tapt. Men vi vakler på kanten, og ekstremvær som flom, hetebølger, tørke og skogbranner må være en kraftig vekker for å øke innsatsen i alle land for å kutte klimagassutslipp og omstille energisystemene. Alle land må være med på omstillingen og Norge må ta grep på hjemmebane.

Denne omstillingen må møte flere behov: klimakutt og energieffektivisering, vern og natur, rettferdig omfordeling og omstilling, energi- og forsyningssikkerhet, stabile energipriser for forbrukere og industri samt tilgang på nok kraft, uansett hvor man er i landet.

Kraftpolitikk er en viktig oppgave for fellesskapet, og vi må ha demokratisk kontroll over kraftproduksjon og utbygging. Fellesskapet må sikre styring av en sektor som er avgjørende for å løse klimaproblemet. Det er også viktig å sikre at tilgang på rimelig fornybar kraft fortsatt kan være en konkurransefordel for norsk industri, og bidra til raskere fremvekst av grønne, klimavennlige industriarbeidsplasser.

De siste års strømpriskrise har vist at det eksisterende systemet for fastsettelse av strømpris har spilt fallitt, både når det kommer til å trygge folks økonomiske situasjon og når det kommer til energiomstilling. Vi har gått fra en tid med lave og stabile strømpriser, til høye og svært variable strømpriser. Dette får store konsekvenser for folks lommebok og for næringslivet. Det skaper usikkerhet og uforutsigbarhet.

Norge er koblet til det europeiske strømmarkedet via utvekslingskabler. Vannkraften vår er en regulerbar og verdifull energikilde, men vi er utsatt for kraftmangel i år med lite nedbør. Utenlandskablene bidrar til forsyningssikkerhet og at vi kan unngå mange store og naturfiendtlige kraftbygginger. Dessverre gjør koblingen til det sentraleuropeiske kraftnettet også at vi tidvis får store prissvingninger i flere deler av Norge.

Det er svært få land som viderefører spotprisen direkte til husholdningene time for time, slik det gjøres i Norge. Dagens system er bygget opp rundt at strømsalgsselskaper kjøper direkte fra spotmarkedet (kraftbørsen NordPool), og sender regningen direkte videre til forbruker med et påslag. Forbrukere ønsker seg lavere og mer stabile priser og vil investere mer i energieffektivisering, men det private markedet med dagens kraftbørs er ikke løsningen på det.

Samtidig som store svingninger og for høye strømpriser får store negative konsekvenser for folk og næringsliv, så tjener kraftprodusenter og staten Norge på de høye prisene. Høye strømpriser gjør at det ikke lønner seg å elektrifisere og erstatte fossil energibruk med fornybar kraft. Det svekker støtten til en slik omlegging i samfunnet.

Vi må ta kontroll over kraftmarkedet, og utforme en energipolitikk for framtida. Norge har et høyt strømforbruk per innbygger. Mange av hjemmene våre har kun elektrisk oppvarming, og vi har mye kraftkrevende industri som er avhengig av ren og driftssikker kraft til lave og forutsigbare priser. Dette fortrinnet for norsk industri må bevares. Vi må gjøre mer kraft tilgjengelig til samfunnsnyttige behov, både gjennom å effektivisere forbruket og øke kraftproduksjonen

I omleggingen må vi ta vare på de delene av dagens kraftmarked som fungerer, og skrote de delene som ikke fungerer. Vi kan beholde et spotprismarked som sender prissignaler slik at tilbudet av kraft til enhver tid møter etterspørselen. Det er avgjørende for å unngå unødvendig kraftutbygging i naturen og sløsing, som var tilfellet før spotprismarkedet ble opprettet. Vi skal beholde kraftkablene til Europa siden de gir avgjørende forsyningssikkerhet, men vi må søke å reforhandle avtalene for å få bedre vilkår som blant annet tar hensyn til forskjellen mellom regulerbar og ikke-regulerbar kraft.

Det vi skal skrote er at prisen fra kablene videreføres direkte til forbrukerne, time for time, og vi skal skrote det private sluttbrukermarkedet, der ulike strømselskaper konkurrerer om å selge det samme produktet. Løsningen er et statlig selskap som kjøper inn strøm fra ulike produsenter og selger videre gjennom langsiktige fastprisavtaler til husholdningene og industrien. Oslo SV mener regjeringens planer om Norgespris på strøm må kombineres med at ansvaret for fastprisavtalene legges til det statlige selskapet. Dette gir et strømsystem med mer kontroll, der folk og næringsliv ikke bærer byrden når variabel kraftproduksjon i Norge og Europa gir store prissvingninger.

For å sikre at verdiene fra strømutveksling kommer folket til gode, er det viktig at overskuddet merkes direkte. En mulig løsning er å innføre en kontantbonus til innbyggere, strømkunder eller husstander, som kan kompensere for de negative konsekvensene av økte strømpriser som følge av eksport. Oslo SV mener at en slik omfordeling både må erstatte dagens strømstøtte og beløpet må være uavhengig av strømforbruk. Det vil sørge for bedre sosial profil samtidig som det vil lønne seg å energieffektivisere eller spare strøm.

Omtrent halvparten av energibruken i Norge kommer fra fossil energi. Mens andre land øker sine investeringer i fornybar energi, øker Norge sine investeringer i fossil energi. Dagens strømmarked legger ikke til rette for investeringer i ny grønn energi. Resultatet er at kun den mest lønnsomme fornybare energien bygges ut, og nå er det vindkraft i urørt natur. Det er SV imot. Vi ønsker mer utbygging av havvind, vindkraft i industrialiserte områder og solenergi. Gjennom langsiktige prisavtaler til kraftprodusenter kan det statlige selskapet sikre at denne type fornybar energi blir realisert.

Denne modellen vil være en bedre modell enn en foreslått topriismodell, der høyt strømforbruk prises høyere. Det er en sammenheng mellom strømforbruk og inntekt. Høyere strømforbruk betyr i snitt at man også har høyere inntekt. Men, det gjelder ikke alle. I Oslo vil en topriismodell innebære at en person i moderne leilighet på Tjuvholmen med høy inntekt og formue får lav strømpris, mens en familie i et eldre trekkfullt rekkehus på Veitvet vil få høy strømpris. Det er usosialt, og løser heller ikke utfordringene med varierende strømpriser og store inntekter til strømsalgsselskapene.

Men vi må spare mye mer strøm. Derfor må en ny kraftpolitikk også bety økt støtte til energieffektivisering i husholdninger, særlig for de med lav inntekt. Oslo SV vil ha en kraftig økning i satsningen på energieffektivisering og på utbygging av fornybar energi der det ikke kommer i konflikt med viktige naturverdier og *urfolksrettigheter*. Energisparing er det viktigste vi kan gjøre i kampen for å ta vare på naturen og for å kutte utslipp av klimagasser. Økt satsing her vil dessuten redusere strømregningene til folk og næringsliv. EUs energieffektiviseringsdirektiv fra 2018 og bygningsdirektivet fra 2018, kan gi mer fokus på enøk. Norge gjør allerede det meste direktivene vil forplikte oss til. På enkelte områder har Norge også gått lenger. Derfor ser vi ingen problem med at disse direktivene innføres. Vi bør

tvært imot bruke anledningen til å gå enda lenger og stille enda sterkere krav til satsing på enøk og bruke mer penger på det via statsbudsjettet.

Oslo SV mener at *EUs fornybardirektivet fra 2018* kan innføres i Norge. Men vi vil ikke slutte oss til EUs felles mål for fornybar energi. Men det trenger vi heller ikke å gjøre gjennom innføring av direktivet. Vi vil også presisere at tidsfristen for konsesjonsbehandling av søknader og fornybar energiutbygging på to år, kun kan gjelde de sentrale myndighetenes behandling av konsesjonssøknaden. Forhåndsmelding, kommunenes saksbehandling og evt klagebehandling må komme i tillegg slik regjeringen sier den skal. I tillegg mener vi det er viktig at regjeringen jobber for å avvikle ordningen med opprinnelsesgarantier i Norge. Vi er enige med LO i at spørsmålet om opprinnelsesgarantier er håndterbart innenfor fornybardirektivet. På denne bakgrunn støtter vi også innføringen av EUs fornybar direktiv i Norge.

Statlige tilbud om makspris eller fastpris på strøm bør heller ikke gå til hytter. Strømmen på hytter bør ikke være like billig som i folks hjem, for å oppfordre til lavt strømforbruk og unngå at subsidier går til å belønne de som har råd til hytte.

Oslo SV vil ta tilbake kontrollen over kraftmarkedet, få mer stabile strømpriser og mer energisparing og ha en omstilling fra fossilt til fornybart energiforbruk.